

fát a kincstár külön eladja s ezzel segítse elő, hogy a papirgyárak szükségletüket közvetlenül szerezzék be, méltánylandó kivánságnak tartanók, e helyett azonban olcsóbb árak, hosszú lejáratu szerződések iránti kivánságokat hallunk, amelyek természetesen nem csupán a kincstár, hanem a faérdekeltség többi tagjai szempontjából is teljesíthetlenné, amint erre a Magyar Faipar és Fakereskedelem f. é. 12. számában igen találóan reámutat.

A magyar áruforgalmi statisztikai állandó értékmegállapító bizottság jelentése a magyar szent korona országainak 1907. évi külkereskedelmi forgalmáról. A magyar statisztikai értékmegállapító bizottság, illetőleg jobban mondva a m. kir. központi statisztikai hivatal néhány év óta külön részletes jelentést ad ki az ország külkereskedelmi forgalmáról, amelyben egyben indokolja az értékmegállapításkor követett eljárást, illetőleg az alkalmazott egységárakat. A munka nagy körültekintéssel és részletességgel számol be külkereskedelmi forgalmunkról s csupán az volna kívánatos, hogy korábban jelennék meg. A közelmúltban megjelent kötet csak az 1907. évvel foglalkozik. A kötet ára 6 K.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ujházy Dénes †. Megemlékeztünk röviden már mult számunkban rozsnnyóbányai Ujházy Dénes ny. kir. közalapítványi erdőtanácsos elhunytáról. Életrajzi adatait a következőkben foglaljuk össze: Mint Ujházy Dániel rozsnnyói szenátor és földbirtokos fia született 1837-ben Rozsnnyón. Középkiskoláit szülőhelyén és Késmárkon végezte. 1857—1859. években végezte a máriabrunni erdészeti akadémiát. Szolgált a máramarosszigeti jószágigazgatóságnál, az Andrassy grófok gömöri birtokán, majd Diósgyőrön és Visegrádon. Innen lépett át 1865-ben a márianosztrai közalapítványi erdési állásra, de már 1871-ben mint erdőmestert látjuk Mislyén, 1876-ban Pécsváradra, 1879-ben pedig Csákvárra, Temes megyébe helyeztetett át. 1901-ben lett itt erdőtanácsos és 1902-ben nyugalmomba vonult, mely alkalommal az akkori kultuszminiszter elismerését nyilvánította neki sok évi buzgó szolgálataért. Az elhunyt szigoruan vett hivatalos teendőin kívül a kopárerdősítés és az

amerikai dió meghonosítása terén is buzgólkodott és társadalmi (egyházi) téren is minden irányban kivette a maga részét.

Tanulmányút a máramarosi havasokra. Pirkner János miniszteri tanácsos, országos állattenyésztési felügyelő vezetésével birtokosokból és nagyobb uradalmak vezető gazdatisztjeiből álló társaság volt a máramarosmegyei havasokban, hogy ott a földmivelési miniszter által kezdeti reformot a helyszínen tanulmányozza. A társaság két napot töltött a havasokon, amelyek kitűnő utakkal vannak összekötve s a havasi gazdálkodás megokolta modern istállókkal ellátva, az ott legelő jószág befogadására, kedvezőtlen időjárás esetére. Ugyancsak megsejmelte a Mencsik havason a társaság az állami tejszövetkezet új berendezésű gőzüzemű tejfeldolgozó telepét, amely Mencsik Sumjaska és Sasul havasokon legelő tehének tejét dolgozza föl vajjá és sajtá. Meggyőződött arról a tanulmányozó társaság, hogy a földmivelésügyi miniszter az egész havasi gazdálkodást helyes mederbe tereli, okszerűvé és jövedelmezővé változtatja s a havasi legeltetést kivévén néhány uzsorás kezéből, annak hasznát tényleg a rutén nép fogja látni. A havasok földadata egyébként a síkvidék kiváló tenyészteteinek növendékállatai egészséges nevelő települ is szolgálni. Ez irányban is megtörtént az első lépés, amennyiben Pirkner János már megalakította az első havasi legeltető szövetkezetet Széll Kálmán elnöklésével s a Sasul havason a tanulmányozóknak alkalma volt látni a szövetkezet állatállományát, amely a legkitűnőbb állapotban, megedzve kerül télire az istállóba. A szövetkezetnek legkiválóbb tenyésztőink a tagjai: Hunyady József gróf, Festetich Vilmos gróf, Paiss Gyula, Elek Ernő stb. E kirándulás egyuttal alkalmul szolgált arra is, hogy az e havasokon kiépített s 20 km-nél hosszabb uthálózat kiépítését jelző emléktáblát, amely röviden jelzi, hogy az ut 1909-ben Darányi Ignác minisztersége idején épült, s amelynek alapot egy sziklalap szolgáltató, Pirkner János a társaság jelenlétében, beszéd kíséretében leleplezze s az utat létesítő állami erdészeti tisztikar gondozásába ajánlja. Különös elismeréssel voltak a tanulmányozók ama kiváló ügybuzgalom iránt, amelylyel az erdészeti személyzet Tomcsányi Gusztáv erdőigazgató vezetésével a havasi gazdálkodás reformjának eszméjét a gyakorlatban megvalósítani igyekezik, aminthogy Magyarország

1 $\frac{1}{2}$ millió kat. hold kiterjedésű havasi legelőit csakis a legkiválóbb állami szervezetünk — az erdészet közreműködésével lehet oda fejleszteni, hogy az elsőrendű tényezője legyen a mi állattenyésztésünknek. A tanulmányozó társaság legnagyobb elismeréssel adózott a látottakért. A fejlesztés munkájához azonban a kormány fokozott támogatását mind igen fontosnak tartják.

A napilapokból merített ezen hírrel kapcsolatosan érdekesnek tartjuk ideiktatni Jeszenszky Pál egyes. titkárnak az Országos Magyar Gazdasági Egyesület állattenyésztési osztálya elé f. é. február hó 4-én a havasi legelők kihasználásáról előterjesztett javaslatát, illetőleg annak rövid összefoglalását.

Az előadói javaslat azon helyszíni tanulmányokból indul ki, amelyeket előadó az OMGE.-nek m. é. havasi kirándulása alkalmából tett, emellett azonban hangsúlyozva említi *Bekény Aladár**) és *Berendi Béla* idetartozó munkáit, mint forrásait.

A hazai havasi legelőknek eddig teljesen elhanyagolt ügyét felkarolandónak véli az előadó elsősorban az ottani nép anyagi boldogulása, másodsorban a sik- és dombvidék állattenyésztésének fejlesztése és egészséges alapokra való fektetése érdekében. Több mint 300,000 holdat kitevő elkopárosodott, tulterhelt legelőknek csakis a havasi legelők igénybevételével lesznek tehermentesíthetők.

A földmivelésügyi miniszter csak a legutóbbi 1—2 évben fordít évi mintegy 150.000 K-t a havasi gazdálkodás fejlesztésére. Elenyészően kevés ez a megoldandó feladatokhoz képest és mégis már ennek a kevésnek hatása is kimutatható, különösen a máramarosi havasokon, amelyek felszerelésére és javítására 5 év alatt (1904—1908) 94.000 K-t fordított a kincstár. Ezt a nagyon csekély összeget a máramarosszigeti erdőigazgatóság rendkívül nagy szakértelemmel és hasznothajtóan használta fel. A minisztérium elé terjesztett egyik jelentésében az erdőigazgatóság hangsúlyozza, hogy legalább évi 100.000 K-t tudna a kezelése alá tartozó havasokon felhasználni, hogy azok belátható időben rendbehozhatók és jövedelmezők legyenek.

Az eddig berendezett 6 havas közül, amelyekre bárczázás útján vétetnek fel a legelőállatok darabonként 4·4—5·5 K idénybér

*) Erdészeti Lapok, 1902. évf.

és 3—4 K istállóbér ellenében, az egyiken a következő eredmények értek el: 128 drb. válogatott jó fejőstehén 104 napi havasi legeltetés alatt 69.800 l tejet szolgáltatott, illetőleg ennyi dolgoztatott fel. 1 kg vaj előállítására átlag 19·5 l tej volt szükséges. Készült 3570 kg vaj (à 2—2·4 K), 240 kg gróji sajt (à 1 K), 1520 kg turó (à 40 f.) és 17.000 kg lefölözött tej (à 2 f.). Brutto bevétel 4 hó alatt 9155 K, kiadás 1702 K, tiszta jövedelem 7453 K. Egy-egy tehénre átlag 58 K tiszta haszon esik és a tej literje átlagban 10·6 f-rel értékesült. Óvári sajt termelése esetén egy-egy tehén 100 K-t is jövedelmezhet 4 hó alatt.

Jeszenszky Pál határozati javaslata a következő volt: Tekintettel havasi legelőink óriási kiterjedésére, kiválóan jó minőségére s ezidőszert még kihasználatlan voltára, tekintettel továbbá azokra a kiváló eredményekre, melyeket a nyugati államok havasi legelőgazdálkodásuk okszerű kifejlesztése révén elértek, nemkülönben tekintettel azokra a már is figyelembe veendő eredményekre, melyekre az állam részéről eddig történt igen szerény befektetések révén idehaza is már reámutathatunk, a szakosztály ugy általános közgazdasági, mint különösen a hegyvidéki nép anyagi helyzetének javítása és az ország állattenyésztésének fejlesztése érdekében a havasi legelők hozzáférhetővé tételét s az okszerű havasi legelőgazdálkodás fejlesztését mulaszthatatlanul szükségesnek tartja.

Évégből kívánja: *a)* hogy a földmivelésügyi kormány az erre irányuló akciót az eddiginél sokkalta fokozottabb mértékben indítsa meg s ennek megfelelő hitelt állítson be költségvetésébe;

b) hogy ugy a sik- és dombvidéki, mint a havasi legelőkre vonatkozó ügyek a földmivelésügyi minisztériumban egy kézbe, még pedig szakemberek kezébe csoportosíttassanak s mint az állattenyésztéssel legszorosabb kapcsolatban álló teendőik, az állattenyésztési főosztály ügykörébe utaltassanak. *A havasi legelők kezelése és ellenőrzése azonban a kiadandó szabályrendeletek és utasítások alapján az illetékes erdészeti hatóságokra bizandó* (a havasi legelőknek a fatenyésztéssel és erdészettel való kapcsolatánál fogva);

c) hogy a havasi legelők hozzáférhetését, kihasználását és az okszerű havasgazdálkodás fejlesztését biztosítani hivatott intézkedések szabályrendeletileg megállapíttassanak;

d) hogy havasi legelőink pontosan felméréssenek és törzskönyveztessenek:

e) hogy havasi kísérleti állomások szerveztessenek.

Az OMGE. állattenyésztési szakosztálya s majdan választmánya is ezen javaslatot azzal a módosítással fogadta el, hogy a legelőügyeknek a földmivelésügyi minisztérium mely főosztályába leendő utalására nézve közvetlen javaslatot nem tesz, hanem az előadó erre vonatkozó javaslatát csakis a felterjesztés indoklásába veszi be, hogy továbbá a havasi legelők kihasználására és gondozására nézve külön törvényt tart szükségesnek. (Szemere Huba indítványa.)

Tüz Pojana-Mörulon. Az ohábabisztrai m. kir. erdőgondnokságban f. évi augusztus hó 1-től 6-ig több helyen pusztított nagyobb arányu erdei tűz, mely részben gondatlanságból, részben gyujtogatás folytán keletkezett.

Legelőször a Valea Reu nevű vagonközségi erdőrész égését vettük észre, mely erdőrészt *Holczner* Gyula lugosi fakereskedő vásárolt meg terület szerint tövön.

A tűz már harmadnap óta dult, mert 1-én és 2-án ünnep lévén, a munkások a vágásból hazamentek. Ekkor azonban már oly mérvet öltött a kiszállításra elkészített fenyőrönkök égése, hogy megközelíteni sem lehetett; a védekezés tehát a szomszédos területek megvédésére szorítkozott s a tűzvédő pászták készítésével sikerült is a tüzet 4-ed napra lokalizálni. E helyen elégett mintegy 10 ezer m^3 fenyőfűrészfa és körülbelül 150 kat. hold álló erdőben a fák megperzselődtek.

A vállalkozó kára 80 ezer koronára tehető, az erdei termény biztosítva nem volt.

Aug. hó 5-én reggel jelezték a Bisztra völgy felső részéről lejövő vadőrök, hogy a völgynek balpartján elterülő régi kincstári vágások nagyobb kiterjedésű területén több helyen erdei tűz van.

Ujabb tüzoltó munkaerőről kellett tehát gondoskodni, mert a fűrészgyári munkások kimerültek.

Daczára annak, hogy aug. hó 3-ikán már a közeli községek és a járási hatóság is értesültek az erdőégésről, csendőrök fedezete mellett csak aug. hó 6-án este jelent meg 60—70 tüzoltó mun-

kás a lakosság köréből, melynek tulnyomó részét asszonyok és leányok képezték.

Ugyancsak 6-án virradóra mintegy 200 közöshadseregbeli katona is kivonult Karánsebesről a pojánamöruli Holczner-féle égő vágás oltásához.

Az aug. hó 5-én este és éjjel dühöngött szélviharban örületes gyorsasággal terjedt el a tűz, úgy hogy 6-án reggel mintegy 600 kat. hold letarolt területen harapódzott el a futó tűz és a Winkler testvérek szerződéses fakereskedő cég által kikezelt kincstári 1908. és 1909. évi favágásokban szanaszét fekvő fenyő-épületfát is elhamvasztotta.

A már-már félelmesen veszedelmessé váló tüzet, mely a Pojána-Mörul fűrésztelepet és tartozékait is pusztulással fenyegette, aug. hó 6-án délután $1\frac{1}{2}$ órakor megeredt és tartós záporosó fékezte meg, mely 6 órán át áztatta a vidéket és a 7-én éjjel beállott és szintén 6 órán át tartott kiadó esőzés oltotta el végleg.

Bizony e nélkül az eső nélkül még nagyobb károkat okozott volna e tűz az álló fenyvesekben, melyeknek már csaknem határait nyaldosta.

A kár a kincstári régi vágásokban látszólag nem nagy, mert annak alig számbavehető kis része volt mesterségesen beerdősítve; a tűz leginkább az elegyes állományból kitermelt fenyőfákból származó vágáshulladékot hamvasztotta el és a visszamaradt bükkfákat pörzsölte fel.

Érzékeny kára van azonban a Winkler testvérek szerződéses vállalkozóknak, a vágásterületén elszórtan fekvő megszenesült műfarönkök elértéktelenedése folytán. A kár nagyrésze azonban megtérül, mert a vágás terményei biztosítva voltak.

A hirtelen bekövetkezett záporosó az erdőtalajon fekvő hamut kilugozva a patakokba sodorta, amitől ismét — különösen a mellék-völgyekben — sok pisztráng veszett ki; a megdőglött pisztrángokat már 7-én kilószámra százával fogdosták ki a munkások a Bisztra folyóból.

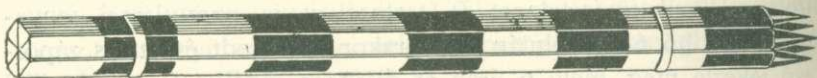
Ez is elég érzékeny kár a szépen megindult halgazdaság rovására s mint ritkán észlelhető esetet tartom felemlítendőnek.

Uj kitűzőrudak földmérők részére. Ujabban a földmérők részére háromszög keresztmetszettel bíró igen czélszerű kitűzőrudak kerültek forgalomba, amelyek előnye különösen az utazásnál tűnik fel.

Amint az alábbi ábrából látható, a kitűzőrudak akként csomagolhatók össze, hogy hat darabot összeszajjzva, a hatszögű keresztszelvény átmérője mindössze csak 55 mm-t tesz ki s így e rudak az utazásnál igen könnyen kezelhetők.

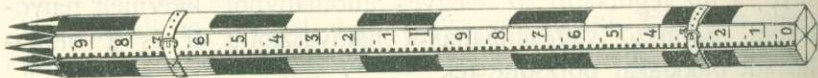
Egyébként pedig, hasonlóan a gömbölyű keresztszelvényű kitűzőrudakhoz, vassarival vannak ellátva s 20—20 cm távban váltakozva vörös-fehér színre mázolva.

Az ilyen utazáshoz alkalmas kitűzőrudkészlet ára 24 korona.

1. ábra.

A legutóbbi időben Gyuran cs. és kir. gazdasági felügyelő ajánlatára Neuföher és fia cs. és kir. udvari mechanikus (Wien, I. Kohlmarkt 8.) még egy lényeges javítást is eszközölt a kitűzőrud készleten. Ugyanis az egyik kitűzőrud külső hosszoldalát centiméterbeosztással látta el, miáltal az mint távolságmérő- és szintezőlécz is alkalmazható.

2. ábra.

Ha az utóbbi czélokra akarjuk használni, úgy a centiméter, beosztással ellátott rudat hegyes sarujával felfelé fordítva, a tompa végén lévő vas lapjára állítjuk, ami egyúttal a 0-pontot jelzi.

Az ilyen berendezésű kitűzőrudkészlet 8 koronával drágább, tehát ára 32 korona.

Czélszerű még ezenkívül a rudak kimélése szempontjából a készletet az utazásnál vízhatlan vászonzból készült áthuzatban hordani, melynek ára szijastól 16 korona.

Készül Neuföher és fia cs. és kir. udvari mechanikusnál (Wien, I., Kohlmarkt 8. és Hartmann-gasse 5.).

Fadöntés elektromos árammal. Jóllehet a rendszeres erdőgazdálkodás az Egyesült-Államokban még gyermekkorát éli, viszont a fatermelés és kiszállítás terén helylyel-közzel élelmesség tekintetében az amerikaiak felülmulják a művelt óvilágot.

Ugyanis óriási kiterjedésű erdőségek kerülvén tarolás alá, ezekben az emberi kéz munkája mindjobban háttérbe szorul; eleinte vízszintes irányban működő gőzfűrészeket alkalmaztak a döntésnél, de csakhamar belátták, hogy a nehézkesen kezelhető és tűzveszélyes gőzgéppel nem sokra mennek. Legujabban az elektromossághoz fordultak s a kísérlet kitünően bevált. A hajtó gőzgéppel együtt elhelyezett dinamógépet megfelelő tűzveszélymentes helyen állítják fel s az áramot könnyen hordozható kábeleken vezetik a munka színhelyére, ahol a fehérre izzított platinadrót egy-kettőre elvégzi munkáját.

Nem is szorul magyarázatra, hogy az elektromos áram ilyenén való felhasználása mennyire előnyös és gazdaságos lehet; gondoljunk csak a mindinkább rosszabbodó munkásviszonyokra, a döntési munka gyors és olcsó voltára, a termelési apadéknak a minimumra való leszorítására... és dobjuk el ócska fejszéinket és ives fűrészünket!

(G.)

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdőtiszti létszámukban beálló változásokról bennünket levelező-lapon értesíteni sziveskedjenek.)

Özvegy gróf Esterházy Ferenczné született Lobkovitz Berta hercegnő kinevezte ifj. *Véssey* Ferenc okleveles erdész kabolói erdőgondnokot a galanthai és fraknoi gróf Esterházy-nemzetség idősebb fraknoi ága részére alapított tatóvárosi elsőszülöttségi hitbizomány és a devecseri szabadrendelkezésű uradalom összes erdeinek főerdészévé és megbizta a tatói főerdőhivatal vezetésével.

*

A gör. kel. szerb kongresszusi választmány a szerb zárdai erdőbirtokra Karlócza székhelylyel *Ljustina* Mihály okl. erdészt választotta meg erdőtisztül, aki a szerb érsek-patriárchia dájai uradalmát is kezelni fogja.

Az „Erdészeti Lapok“ 1909. évi XIX. füzetének tartalma:

	Oldal
<i>Burger Artur</i> : Gyergyóban.....	945
<i>Nagy Károly</i> : A vízjogi törvény módosításáról.....	946
EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK. I. Felhívás a Horváth Sándor-alapítvány jutalomdíja ügyében	959
II. Felhívás a f. évi segélyek ügyében	960
IRODALOM. Könyvismertetések. — Kereskedelmünk és iparunk az 1908. évben. — A magyar áruforgalmi statisztikai értékmegállapító bizottság jelentése	961
KÜLÖNFÉLÉK. Ujházy Dénes †. — Tanulmányut a máramarosi hava- sokra. — Tüz Pojána-Mörulon. — Uj kütüzőrudak. — Fadöntés elektromos árammal.....	962
Változások és kiténtések az erdészeti szolgálat köréből	969
HIRDETÉSEK	I—XVIII

